

Resperger István ezredes:

AZ ASZIMMETRIKUS HADVISELÉSRE ADHATÓ VÁLASZOK

ÖSSZEFOGLALÓ: Korunkban az Iszlám Állam térnyerése és az orosz–ukrán konfliktus olyan indikátorokat, jelzéseket ad a hadtudomány művelői számára, hogy alaposan meg kell vizsgálnunk az újonnan jelentkező hadtudományi kérdéseket, változásokat. Az elméletek által megfelelő választ kell adnunk a fenyegetésekre. Az aszimmetrikus és a hibrid hadviselés újfajta megközelítést kíván a hadtudomány elméleti és gyakorlati szakemberei részéről. A szerző az aszimmetrikus és a hibrid műveletek jellemzőit és az ellenük alkalmazható műveletek célját, tartalmát mutatja be.

KULCSSZAVAK: aszimmetrikus hadviselés, hibrid hadviselés, aszimmetrikus konfliktus, halottak, veszteségek

„A hadtudomány a nemzetközi és nemzeti biztonságot fenyegető kihívások és veszélyek ellen alkalmazott katonai erők és eszközök sikerét meghatározó elméleti tételek és tapasztalatok összefoglaló ismeretrendszere.”
Prof. dr. Kőszegvári Tibor

A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, AKTUALITÁSA

A téma aktualitását az adja, hogy a jelenkor fegyveres konfliktusai, háborúi jelentős változáson mentek keresztül. A korábbi állam–állam szintű háborúkat a rendezetlenség, az elhúzóidőtartam és az aszimmetria jellemezte. Korunk fegyveres konfliktusaiban elsődleges szereplővé a nem állami szereplők (terrorista csoportok, szervezett bűnözői körök, irreguláris fegyveres csoportok) váltak. A 21. század meghatározó konfliktusai, válságai komplex módon jelentkeznek, kiváltó okaik is komplex vizsgálatot kívánnak. Az aszimmetrikus hadviselés a hibrid hadszínterek hibrid fenyegetései által a hibrid műveletek és az ellenük való védekezés lehetősége (kontrahibrid műveletek), a jelenlegi kor egyik fő kihívása.

AZ ASZIMMETRIKUS HADVISELÉS

A fegyveres konfliktusok, háborúk hatásai

A két szuperhatalom szembenállásának időszakában nem jelentkeztek olyan élesen a kihívások, de a hidegháború éveitől jelentős számú konfliktus keletkezett. 1945-től napjainkig a Földön csupán 26 nap telt el háború nélkül.¹

¹ http://www.dadalo-s-d.org/frieden/grundkurs_2/krieg.htm (Letöltés időpontja: 2013. 10. 15.)

A konfliktusok mérete, intenzitása, az alkalmazott erők nagysága, területi kiterjedése alapján 1945 és 1976 között 71 ország területén 120 háborúban, fegyveres konfliktusban 84 ország vett részt, és az áldozatok száma meghaladta a 25 millió főt!² A biztonsággal kapcsolatos elgondolások a hidegháború éveit alatti az államokat (szövetségi rendszereket) fenyegető katonai veszély és fegyveres támadás elhárítására, illetve a potenciális támadó elrettentésére irányultak. Az 1945-től 1994-ig lezajlott konfliktusok 17 millió 626 ezer áldozatot követeltek.³ A fegyveres összeütközések hatásai közé sorolható még a gyermekek részvétele⁴ a harcokban, a környezeti károsodások – pl. az öbölháborúban az olaj Perzsa (Arab)-öbölbe történő engedése és a kutak felgyújtása, Koszovóban pedig a szegényített uránt tartalmazó lövedékek alkalmazása – és a taposóaknák mentesítése.

Az aszimmetrikus hadviselés elméleti alapjai

Az aszimmetrikus hadviselés az aszimmetrikus kihívásokhoz kapcsolható tevékenység, amikor a végrehajtók – legtöbbször saját életüket sem kímélve – hajtanak végre katonai akciókat, általában a magasabb technikai színvonalon álló féllel szemben. Az aszimmetrikus kihívások olyan nem hagyományos vagy nem költséges ártó szándékú akciók, amelyek kivédésére nem készültek fel megfelelően (terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek bevetése vagy azokkal való fenyegetés, valamint az információs hadviselés). Ezt tartalmazta az 1997-ben elfogadott amerikai Nemzeti Katonai Stratégia.

Az aszimmetrikus hadviselés ennek megfelelően a nem költséges, egyszerű eszközökkel és módszerekkel végrehajtott – gyakran önfeláldozó – gerilla-, partizánjellegű rajtaütéseket és egyéb akciókat magában foglaló tevékenységek köre, így a „gyengébb” technikai felszereltségű, a kevesebb kiképzést kapott, általában a megszállt területeken harcoló fél fegyvere, módszere a megszállókkal szemben. Ebbe a körbe tartoznak: öngyilkos merényletek, bombatámadások, logisztikai és vezetési pontok elleni akciók, tiszták és a parancsnoki állomány elleni merényletek, utánpótlási vonalak és szállítási útvonalak rombolása,⁵ valamint az ellenség ellátásának, utánpótlásának akadályozása egyéb akciókkal. Az akciók felderítése legtöbbször nagyon nehéz, illetve alkalmazói nem tartják be a hadviselés előírásait. Irakban is számos alkalommal érte támadás a szövetségesek katonáit, amelyeket polgári ruhába öltözött katonák vagy civilek hajtottak végre. Az ilyen jellegű hadviselésre nagyon nehéz a katonák pszichikai felkészítése, a védekezés is sok problémát hordoz magában.⁶

² Kalevi Holsti: *Peace and War: Armed conflicts an international ordnder (1648–1989)*. 287. 1945–1989 között összesen 273 fegyveres összeütközés és háború folyt le. Ezekből területi vita 52, nemzeti függetlenségi 52, vallási-etnikai 12, hatalmi összeütközés 30, ideológiai 30, regionális hatalmi összeütközés 5, állami-kormányzati felkelés 22, autonóm törekvésű 7, egyéb típusú 63. A konfliktusok száma: 1990 – 31, 1991 – 29, 1992 – 29, 1993 – 28, 1994 – 27, 1995 – 16, 1996 – 18, 1997 – 19, 1998 – 15, 1999 – 24, 2000 – 11 alkalom. Más források szerint: az 1945-től 1994-ig lezajlott konfliktusok 17 millió 626 ezer áldozatot követeltek. *International Strategic Studies* 1995/1. térképmelléklete (Háborúk és konfliktusok 1945–1994).

³ *International Strategic Studies* 1995/1. térképmelléklete (Háborúk és konfliktusok 1945–1994).

⁴ 2001-ben 300 ezer 8–14 éves gyermek, Afrikában 120 ezer, Burmában 50 ezer vett részt a fegyveres összecsapásokban (forrás: UNO). Gyerekkatonaságról lásd még Besenyő János: *Hagyomány vagy újkori találmány? A gyerekkatonaság. Afrika ma – tradíció, átalakulás, fejlődés*. IDRResearch Kft. Publikon Kiadó, Pécs, 2009, 163–187.

⁵ G. Ridd: *Protecting Supply Lines*. *Jane's Intelligence Review*, 2003. 06., 30–31.

⁶ Kim Burger – Nick Cook – Andrew Koch – Michael Shirak: *What Went Right?* *Jane's Defence Weekly*, 2003. 04. 30., 20.

Fogalmak értelmezése:

Szimmetria: azonosság, azonos alakúság, általában arányosság, rend az egyes részek között.

Aszimmetria: a szimmetria hiánya részek között vagy az egészben.

Aszimmetrikus hadviselés:⁷ „A háború más fajtája. A legjelentősebb, hogy nem államok között folyik. Az eszközök nagyon korlátozott bevetése a megcélzott hatások érdekében.”⁸ Egy másik megközelítésben: „Sok fenyegetés, kockázat határ nélküli és meghatározhatatlan a »cél, hatás, idő, hely« tekintetében, térben nem behatárolhatóak, egzakt módon nem meghatározhatóak és nehéz (ha egyáltalán lehetséges) legyőzni őket. ...alapvetően egy olyan szituáció, amikor szignifikáns különbség van a bevetett eszközök, módszerek, erők és a motiváció területén, illetve az erőviszonyokban jelentős az eltérés.” (Curt Gasteyer)⁹

Más nézetek szerint ez a fajta hadviselés kis csoportok által, a túlerőben lévő fél ellen folytatott tevékenység, de lehetséges a hagyományos eszközökkel, túlerőben folytatott háborút is így nevezni. Más megközelítésben gerilla-, partizán- vagy kis háborúknak is nevezik őket.¹⁰

Az aszimmetrikus hadviselést alkalmazó fél:

- egyszerű, gyakran szokatlan eszközöket alkalmaz igen nagy eredménnyel;
- kihasználja a szemben álló fél erejét mint annak fő gyengeségét;
- arra törekszik, hogy minimális erőbefektetéssel maximális eredményt érjen el;
- nincs szüksége nagy katonai erőre, bürokratikus parancsnokságra;
- az alkalmazott kis méretű erők lehetővé teszik számára a gyors döntéshozatalt és a sikeres akciót;
- nem szemtől szemben veszi fel a versenyt, mivel nem rendelkezik kellő katonai képességekkel.

Következtetések:

- óriási az erő-eszköz különbség a konfliktusban részt vevő, azaz a harcoló felek között;
- a kisebbik fél katonai képességei annyira korlátozottak, hogy a katonai győzelmet csak hagyományos eszközökkel nem érheti el;
- az ilyenfajta háború megvívásához gerillaharc, szabotázs, terror szükséges;
- a normák átlépése, elhagyása;
- a cél az ellenséget, a megszállót különböző, részben katonai eszközökkel (köztük terrorista módszerekkel is) céljának feladására kényszeríteni;
- minél inkább elhúzódik egy háború, egy fegyveres konfliktus, annál valószínűbb, hogy bekövetkezik az aszimmetrikus hadviselés;
- a győzelemhez az ellenség haderejét le kell győzni, területét el kell foglalni, a nemzet akaratát meg kell törni – ezekből Irakban csak az első kettő valósult meg.

⁷ Josef Scröfl – Thomas Pankratz (Hrsg.): *Asymmetrische Kriegführung – ein neues Phänomen der Internationalen Politik?* Baden-Baden, Nomos Verlagsgesellschaft, 2004.

⁸ Martin van Creveld: *The Changing Face of War: Lessons of Combat, from the Marne to Iraq.* Novato, Presidio Press, 2006.

⁹ Josef Scröfl – Thomas Pankratz (Hrsg.): i. m.

¹⁰ Herfried Münkler: *Die neuen Kriege.* Hamburg, Rossbach, 2004. Herfried Münkler: *Der Wandel des Krieges – Von der Symmetrie zur Asymmetrie.* Weilerswist-Metternich, Velbrück Wissenschaft, 2006. Christopher Dasse: *Kleine Kriege – Große Wirkung – Wie unkonventionelle Kriegführung die internationale Politik verändert.* Baden-Baden, Nomos, 1999. Martin van Creveld: *The Art of War: War and Military Thought.* London, Cassell, 2002 és Martin van Creveld: *The Changing Face of War.*

Az aszimmetrikus hadviselés politikai karakterét a következő jellemzőkkel adhatjuk meg:

- erőszak, államiság hiánya, az erőszak monopóliuma privatizálódik;
- a harcolók és a nem harcolók közötti különbség eltűnik;
- a háborúk és a fegyveres konfliktusok a clausewitz-i „abszolút háború”-hoz közelítenek, lemondás a morálról;
- gyermekkatonák és öngyilkos női terroristák feltűnése, cél a fizikai megsemmisítés;
- az új típusú konfliktusok szereplőivel kapcsolatban a legfontosabb megállapítás az, hogy nincsenek érvényes szabályok, ami egyrészt az államiság hiányából, másrészt a felkelők, terroristák által követett stratégiából következik.

Óriási az aszimmetria a következő területeken:

- az első dimenzió a módszerekben és célokban jelenik meg;
- a második aszimmetria az erő területe, amely megmutatja, hogy a költségek tekintetében nagyon sokba kerül a felkelők elleni műveletek finanszírozása, főleg azért, mert a felkelők nagyon kis költségvetéssel tudják megvalósítani akcióikat;
- a következő dimenzió az idő, amely szintén szignifikáns különbséget mutat a felkelők irányába, mert pl. a pilóták kiképzése, a bevetésekre való felkészülés a házilag készített robbanóeszközökkel szemben nagy hátrányban van ebben a dimenzióban.

A fegyveres konfliktus szereplőinek értékelése

	Motiváció, cél	Stratégiai célok	Szabályok
Felkelők	politikai, ideológiai, etnikai	az állam mint fő ellenség megdöntése	nincsenek
Terroristák	politikai, vallási, ideológiai, etnikai	terrorakciók, médiahatás	nincsenek
Hadurak	gazdasági, politikai	gazdasági, pénzügyi nyereség, brutális erőszak	nincsenek
Szervezett bűnözők	gazdasági	gazdasági, pénzügyi nyereség	nincsenek

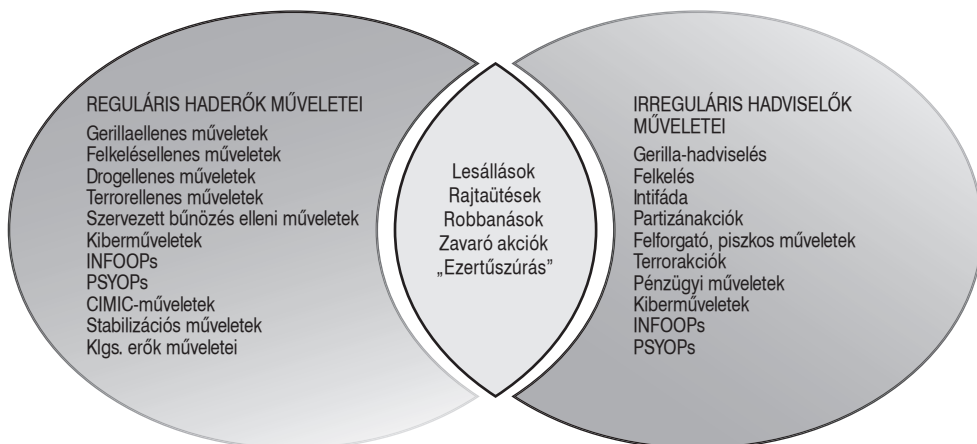
Szerkesztette a szerző

A módszerek és a célok különbözősége

Nyugati (NATO-) módszerek és célok	Terrorista módszerek és célok
Korlátozott célú csapás	Teljes körű pusztítás
Polgári lakosság megkímélése, meggyőzése, emberek, különösen a nők, gyermekek védelme	Polgári lakosság megsemmisítése, elrettentése, emberek elpusztítása
Áldozatok számának mérséklése	Áldozatok számának növelése
Működőképes infrastruktúra	Infrastruktúra rombolása (közlekedés, víz, energia, gazdaság, kereskedelem, idegenforgalom)
Működőképes állam, hivatalok	Teljes működőkép telenség
Elsődlegesek a „kemény” célok (harckocsik, lövegek, rakéták, repülőgépek)	„Puha” célok (polgári lakosság)
Harcolók (combatant) ellenállásra képtelenné tétele	Nem harcolók (non-combatant) megsemmisítése

Szerkesztette a szerző

Aszimmetrikus hadviselés fogalma: pontosan körvonalazott politikai célok érdekében folytatott, gyakran több szervezet ideológiai, vallási, etnikai közösségén alapuló katonai és nem katonai műveleteket, eljárásokat és módszereket alkalmazó, közvetlen és közvetett hatásokra építő és egymás hatásait felerősítő, a biztonság különböző dimenzióinak területét veszélyeztető harcmodor, főként harcászati eljárás, melyek együttes hatásával kényszerít-hetjük akaratumkat az ellenségre.¹¹

1. ábra Az aszimmetrikus hadviselés (Szerkesztette a szerző)

A jelenkori aszimmetrikus vagy hibrid műveletek egy hatszög alakú sakktablán játszódnak. Az egyik szereplő az Iszlám Állam (első sarok) és támogatói (második sarok), a kialakult koalíció (harmadik sarok) és támogatói (negyedik sarok), a nemzetközi szervezetek (ENSZ, EBESZ, EU, Afrikai Unió, ötödik sarok), a nem állami szervezetek (NGO – Non-Governmental Organization, hatodik sarok). A tábla közepén sajnos a belső menekültek és a lakosság található. A győzelmet az tudja kivívni, aki nemcsak a katonai győzelmet, hanem az azt követő békét is meg tudja nyerni, jobb állapotokat képes biztosítani a hosszú ideje szenvedő lakosságnak és a menekülteknek.

Az aszimmetrikus hadviselés tapasztalatai¹²

A 2003-as iraki háború tapasztalatai

Az iraki háború fő céljait a műveletet irányító Központi Parancsnokság vezetése (CINC CENTCOM) így fogalmazta meg:

- a fő politikai cél a Szaddám-rezsim bukása volt, valamint a vezetés tagjainak a hatalomba történő későbbi visszatérésének a megakadályozása;
- a diktatúra rendelkezésére álló tömegpusztító fegyverek bevetésének megakadályozása;

¹¹ Resperger István: A XXI. század fegyveres konfliktusainak hatása a hadtudományra. Resperger István – Kis Álmos Péter – Somkuti Bálint: Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013, 23.

¹² A fejezet rész forrása: Kőszegvári Tibor – Resperger István: A terrorizmus elleni küzdelem katonai tapasztalatai. ZMNE Egyetemi jegyzet, Budapest, 2006, 50.

- az iraki fegyveres erők ellenállásának megtörése sokkoló és lefejező jellegű csapásokkal („shock and awe”);
- az iraki rezsim katonai és politikai vezetőképességeinek szétrombolása;
- a lakosság megóvása, az állami vezetés, a Baath Párt és a civil lakosság szétválasztásának elérése;
- az olajlétesítmények rombolásának és az olajkutak felgyújtásának a megakadályozása, egy környezeti katasztrófa elkerülése.

Az iraki fegyveres erők hadműveleti elgondolása teljesen új alapokra helyeződött az 1991-es háborúhoz képest. A rendelkezésre álló öt magasabbegység (hadtest) és a Köztársasági Gárda hat hadosztálya két hadműveleti irány (Bászra–Bagdad, Moszul–Bagdad), lezárására, valamint Bászra és Bagdad védelmére helyezte a védelem fő erőikifejtését. A korábbi háborúban megszokott kiépített védőállások helyett harcjárműveiket, technikai eszközeiket a lakott települések peremén, azok házaiban, nemegyszer a védett objektumok (kórházak, mecsetek) közelében helyezték el. A sikert az elhúzódo harcselekményektől, az ellenség személyi állományában okozott nagy veszteségektől, a késleltetéstől, a felmorzsolástól, a nemzetközi közvélemény megnyerésétől remélték. Ehhez kapcsolódva már a műveletek korai szakaszában alkalmaztak öngyilkos támadásokat, gerillaakciókat. 2003. március 29-én több támadás érte a szövetségesek utánpótlási vonalait, négy katona veszítette életét egy autóbombás öngyilkos merényletben az egyik ellenőrző pontnál.

Az iraki ellenállás a nagyobb városok környezetében, azok elő- és peremvárosaiban jelentkezett. Ennek mértékéről és jellegéről az amerikai 3. g. ho. gépesített zászlóaljharccsoportjának (Task Force 2-7) a harci naplójában¹³ találunk érdekes feljegyzéseket.

A zászlóaljharccsoportot (továbbiakban ZHCS) a 3. g. ho. előrevetett osztagként alkalmazták három gépesített lövészsorozattal és egy megerősítő harcokocsiszorozattal. A ZHCS Kerbela városáig jelentősebb ellenállásba nem ütközött. A legtöbb támadás az előremozgó köteléket a szárnyak felől érte. A harci napló legtöbbször az RPG–7 kézi páncéltörő gránátvetővel¹⁴ végrehajtott támadásokról tudósít (11 alkalom).

A harcok második szakaszában az amerikaiaknak a Bagdad felé vezető utat kellett szabaddá tenniük, ahol az iraki Köztársasági Gárda hadosztályai készültek fel a támadásuk elhárítására. Ezt a második szakaszt úgy értékelhetjük, mint a hadműveletek súlypontját, hiszen innentől kezdve az iraki fegyveres ellenállás már nem volt számottevő.

A Szaddám-szobor ledöntése után – mely az iraki rezsim bukását jelképezte – az ellenállás területi kiterjedése nagyjából a következőként volt meghatározható: Bagdad 60–70 km-es körzetében és a diktátor szülővárosánál, Tikritnél, illetve az úgynevezett szunnita háromszögben volt a leghevesebb. Több alkalommal követtek el öngyilkos merényleteket a kurd területeken is, s számos esetben vezető iraki politikusokat, vallási vezetőket vettek tűz alá.

Az ellenállók tevékenységét két részre bonthatjuk. Az elsőkben a szövetségesek utánpótlási útvonalait, ellátóközpontjait, egyes járőreit, gép- és harcjárműoszlopait támadták a

¹³ Ralf Hammond: Operation Iraqi Freedom Task Force 2-7 Infantry (Mechanized), Fort Benning GA, U.S. Infantry School, é. n.

¹⁴ Hatásadatai: hatásos lőtávolsága álló célra 500 m, mozgó célra 300 m. Maximális lőtávolsága 1100 m, élőerőre 920 m. A gránát repülési ideje 100 méterre 4,5 másodperc. Páncéltűrő képessége homogén páncélzat esetén 600 mm. A fegyverhez három különböző típusú gránát került rendszeresítésre: PG–7, PG–7M, PG–7N, PG–7NV homogén páncélzat ellen; PG–7VR kettős kumulatív hatású gránát előtét- és reaktív páncélzat ellen; OG–7, OG–7M élőerő ellen. George J. Mordica: Phase Four Operations in Iraq and the RPG-7. Fort Leavenworth KS, Center for Army Lessons Learned, 2003. www.dnipogo.org/fcs/iraq_and_the_RPG-7.htm (Letöltés időpontja: 2013. 10. 15.)

gerilla-hadviselés elveinek megfelelően. A másodikban a fontosabb nemzetközi szervezetek (ENSZ, Nemzetközi Vöröskereszt) helyi kirendeltségeit, képviselőit terrorista eszközökkel és módszerekkel támadták. A módszerek igen változatosak voltak: emberrablások, öngyilkos merényletek, gépjárművel végrehajtott robbantásos merényletek, brutális kivégzések, kézi páncéltörő fegyverekkel, kézi légvédelmi rakétákkal, illetve gránátvetőkkel végrehajtott akciók.

Az ellenállás módszerei, eszközei

Az ellenállás kapcsán meg kell említenünk, hogy nagyon hosszú ideig a hivatalos amerikai álláspont csak terroristákat említett, de később már megjelent a felkelés (insurgency) és a felkelők elleni műveletek fogalom is (counterinsurgency). A legfontosabb, ami megkülönbözteti a felkelőket és a terroristákat, az a lakossági támogatás, a tömegbázis kérdése. Míg a terroristákat csak szűk szimpatizáns csoport támogatja, addig a felkelők tömegbázisát a lakosság képezi.

A felkelő és a terrorista összehasonlítása

	Felkelő	Terrorista
Cél	Politikai hatalom megszerzése, saját haza (ellenállam) létrehozása	Gyilkolás, megfélemlítés, büntetés
Módszer	Aszimmetrikus hadviselési módszerek alkalmazása, illetve ezek részeként a terrorizmus alkalmi/műveleti okból indokolt „cselekvési módszer”	Tiszta terrorizmus mint „cselekvési logika”
Célpont	A megszállók/hatalom képviselői: elsősorban katonák, rendőrök és a hatalom egyéb szimbolikus képviselői	Elsősorban a „puha” célpontok: civilek, polgári objektumok
Támogatás	Lakossági tömegbázis	Kis létszámú szimpatizáns csoport

Forrás: Béres János mk. ezredes: *Napjaink muszlim terrorizmusának gyökerei és visszaszorításának lehetőségei. PhD-értekezés, Budapest, 2008, 13.*

A következő elem, melyet figyelembe kell vennünk az elemzéseknél, hogy a vallási, kulturális dimenzió nem hat csillapítólag az erőszakra, a fegyveres konfliktusok befejezésére. Sőt egy adott térség vallási megosztottsága csak emeli a halálos áldozatok számát, mint ezt a szunnita–síita ellentét miatt Irakban tapasztalhattuk. A vallási szent helyek, a mecsetek és a mosék nem mindig a béke helyszínei, nagyon sok függ a vallási vezetők (imámok, ajatollahok) beállítottságától és főként az Amerikai Egyesült Államokhoz való viszonyuktól. A muszlimok szent hava (a Ramadán, amikor a Korán érkezett az égből) sem jelent semmilyen nyugalmat a hadműveleti területen, mert az ellenállók ugyan napkeltétől napnyugtáig betartják a vallási előírásokat (étel, ital megvonása), de éjjel ugyanolyan intenzitással folytatják műveleteiket.

A következő problémát a lakott települések nagysága, a felderítés hiányosságai okozhatják, továbbá a sokszor műveleti, harcászati szempontból előnyt jelentő női ellenállók, gyermekkatonák alkalmazása a kiválasztott célpontok ellen.

A helyzet stabilizálásán sajnos csak hosszabb idő után érhetünk el eredményt, ha az iraki hadsereget és a rendőri erőket már önállóan lehet alkalmazni a felkelők és terrorista csoportok ellen. A tervek szerint 2008 decemberére 187 katonai zászlóaljnak és 44 rendőri

zászlóaljnak¹⁵ kellett volna az iraki biztonsági helyzeten javítani. A problémát erősíti, hogy a megosztott Irakban az adott zászlóalj csak a meghatározott helyeken vehetőek be, mert a kurd, síita vagy szunnita zászlóaljok más területen történő alkalmazásával csak fokozódna az ellentét a polgárháborús helyzetben levő országban.

A veszteségek

Az iraki háború tanulsága az, hogy a békeműveletekben más módszereket kellett volna alkalmazni az amerikai erőknek, vagy más csapatoknak átengedni a megszállt területeket. Ez nem következett be, így az amerikaiaknak több vesztesége van már, mint a háború folyamán. A harcselekmények alatt 157 halottat (az amerikaiak 126 fő, a britek 31 fő), 495 sebesültet és négy eltűnt személyt regisztráltak. 2012 végére viszont 4538 fő volt a halottak száma, és 43 993 fő megsebesült.¹⁶ A hadműveletek időtartama alatt az RPG-7 kézi páncéltörő gránátvetőkkel végrehajtott támadások okozták a legtöbb veszteséget (32 halott – 11,5% a harctevékenységek első időszakában), a megszállás alatt a legtöbb problémát az öngyilkos bombamerényletek és a kézi légvédelmi rakéták okozták.¹⁷

Az iraki hadsereg és a civil lakosság veszteségeiről csak becslések állnak rendelkezésre. Az iraki oldalon a halottak száma egyes források szerint 13 000, a hadifoglyok létszáma pedig 7300 fő volt.¹⁸ A civil áldozatok számát 1600–1800 halottban (más források 1252 főt említenek) és 5103 sebesültben adták meg. Egy független amerikai szervezet 20 ezer főben adja meg a katonai és 4300 főben a civil áldozatok számát. A háborút befejező iraki megszállás időszakait vizsgálva megállapítható, hogy a megszállás első időszakában az első ezer halott közül 50%-uk harci cselekményekben esett el. A befejező időszakban elesett 1000 katona közül 520 fő robbantásos merényletben vesztette életét. Az amerikai és a brit egészségügyi rendszert is a robbantásos merényletben/támadásban keletkezett agyi sérültek és amputációk magas száma, továbbá a mentális és poszttraumás betegséggel jelentkezők nagy száma terheli.

Az afganisztáni hadszíntéren új elemként jelentkező szövetséges/együttműködő erőkől érkező belső támadások („zöld a kéken” – Green on Blue) fokozták a bizonytalanságot és gyengítették a biztonságérzetet. Összességében megállapítható, hogy a fegyveres konfliktusban elesettek száma (8148 fő Irakban és Afganisztánban) a hosszú időszakot megfigyelve elfogadható lenne, de főként a robbantásos merényletekben keletkező sok sebesült, amputált, mentális, stresszhelyzettel és agyi sérülésekkel hazaszállított katonák száma (63 648 sebesült) már a társadalomra is jelentős hatással van. A halálozási arány adatai alapján a megszállt területeken napi két halott és 6–8 sebesült veszteséggel kell a politikai és katonai vezetőknek számolniuk.¹⁹

¹⁵ Measuring Stability and Security in Iraq, Report to Congress in Accordance with the Department of Defense Appropriations Act 2008 (Section 9010, Public Law 109-289) Section 2 – Iraqi Security Forces Training and Performance, 2008. 06. www.globalsecurity.org/military/library/report/2008/iraq-security-stability_jun2008-02.htm (Letöltés időpontja: 2013. 10. 15.)

¹⁶ <http://icasualties.org/Iraq/index.aspx> (Letöltés időpontja: 2013. 10. 15.)

¹⁷ Michael Elliot: Lessons from the Rubble. Time, 2003. 09. 01., 22.; Vö. George Coperdy: A Pivotal War. In Defense and Foreign Affairs Strategic Policy, Alexandria VA, 2003, 4.

¹⁸ After Action Report Final Draft, Operation Iraqi Freedom Third Infantry Division (Mechanized) „Rock of the Marne”, 2003. 05. 12., 67.

¹⁹ Lásd Mark Townsend: Death rate of UK soldiers in Afghanistan 'four times higher' than US. <http://www.guardian.co.uk/uk/2010/jun/20/death-rate-uk-soldiers-afghanistan-higher-us> (Letöltés időpontja: 2013. 09. 28.) A tanulmány szerzői szerint az 1000 katonára vetített halálozási arány a nagyobb harci akciókban („major combat action”) hat fő. Ez az arány 2010-ben Afganisztánban a brit csapatoknál 13 volt. Egyes időszakokban a brit-amerikai arány az afganisztáni hadszíntéren 2010-ben 9,9:2,7; 12:3,9; 17,3:8,4 volt.

Az Amerikai Egyesült Államok veszteségei egyes háborúkban és bevetésekben

Háború	Időszak	Eleett	Sebesült	Eleett/sebesült arány
I. világháború	1917–1918	53 402	204 002	1:3,82
II. világháború	1941–1945	291 557	670 846	1:2,32
Koreai háború	1950–1953	33 741	103 284	1:3,06
Vietnami háború	1964–1973	47 414	153 303	1:3,23
Kuvait felszabaddítása	1991	147	467	1:3,17

Bevetési terület	Időszak	Eleett	Sebesült	Eleett/sebesült arány
Grenada	1983	19	119	1:6,26
Panama	1989	23	324	1:14,08
Szomália	1992–1994	43	153	1:3,55
Haiti	1994–1996	4	3	1:0,75
Afganisztán	2002–	3343	18 675	1:5,58
Irak	2003–2011	4804	32 222	1:6,70

Forrás: http://www.usatoday.com/news/world/iraq/2003-04-20-cover-usa_x.htm; <http://icasualties.org>; <http://antiwar.com/casualties/> (Letöltés időpontja: 2013. 06. 28.)

Az iraki és afganisztáni műveletek adatai

Az iraki és afganisztáni műveletek adatai			
	Irak	Afganisztán	Megjegyzés
A háborúk személyi veszteségei (fő)			
Halott	4804 Amerikai: 4486 Brit: 179 Más: 138 Magyar: 1	3344 Amerikai: 2245 Brit: 444 Más: 648 Magyar: 7	Ebből nő: 149 Ebből harci cselekményben: 2584 Robbantás következtében: 2503 Nem harci cselekmény: 669 Helikopterincidens: 407 Járműincidens: 363 Légi katasztrófa: 34
Sebesült	37 974 Amerikai: 32 223 Brit: 5751	25 674 Amerikai: 18 675 Brit: 6815	A britek vesztesége Afganisztánban: 6724
Az öngyilkos merényletek hatásai, adatai			
Öngyilkos robbantás	1003	529	2003–2010 között Ebből gyalogosan elkövetett 43%, gépjárművel elkövetett 40% Az elkövetők 75%-a férfi, 11%-a nő, 14%-a gyermek volt

Az iraki és afganisztáni műveletek adatai			
	Irak	Afganisztán	Megjegyzés
Improvizált robbanóeszköz (IED)		21 889	
Szövetségestől induló támadás („zöld a kéken” – Green on Blue)		79	
Traumatikus agyi sérülés (TBS – Traumatic Brain Injuries)	360 000		
Poszttraumás stressz (PTS – Posttraumatic Stress)	56%		2001–2005 között vizsgált 103 788 hazatérő katona közül
Amputációk	2988		2007 és 2008-ban az amerikai csapatok állományából 163 az Afganisztánban szolgáló brit erők állományából
Pszichés és mentális problémák			
Öngyilkossági kísérlet	2100		2007-ben
Sikeres öngyilkosság	121		2007-ben 20%-kal több, mint az előző, 2006-os évben, de 1980 óta a legmagasabb
Mentális problémák	31%		Ebből 14% jelentős mentális probléma, 6% stressz miatt kért segítséget, 2% önkontroll elvesztése, 1% „jobb lenne meghalni” szindróma
Szexuális problémák	30%		2009-ben; a bevetett nők 30%-a élt át erőszakot, 71%-a szexuális támadást, 90%-a zaklatást
Technikai és egyéb veszteségek			
Iraki, afgán katona és rendőr halott	10 125	3 436	2011. június 31-ig
Ellenállók halottai	26 415–55 000	10 737	
Civil áldozatok	106 348–123 910	14 729	2013. június 25-ig
Menekültek	1,8–2,25 millió fő		A lakosság 5,5–6,5%-a, ebből Szíriába, Jordániába menekült 2,1 millió fő

Forrás: *Military Balance 2013*; www.washingtonpost.com/national/fallen/; <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-11107739>; <http://www.iraqbodycount.org/>; <http://usliberals.about.com/od/homelandsecurity1/a/IraqNumbers.htm>; <http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736%2811%2961023-4/fulltext>; <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2010/aug/10/afghanistan-civilian-casualties-statistics>; <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8005198.stm>; http://www.longwarjournal.org/archives/2012/08/green-on-blue_attack.php
(Letöltés időpontja: 2013. 06. 28.)

Összegzett tapasztalatok és tanulságok:

1. A katonai műveletek befejezése után teljesen más módszerekre és eljárásokra van szükség a konfliktus utófázisában. A civil-katonai kapcsolatok kiépítése, ápolása, a más kultúra, vallás, nemzetiség figyelembevétele szükséges a válság rendezéséhez. Az iraki

példa is azt mutatja, hogy az adott terület megszállása, fegyveres erejének legyőzése még nem jelenti a konfliktus befejezését, az ellenállás megszűnését.

2. A brit katonákra leginkább az aszimmetrikus hadviselés jelentett nagy pszichikai nyomást, hiszen a Genfi Konvenciótól eltérő, a nyugati kultúrában és civilizációtól idegen módszer feszültebbé tette a katonákat. A brit hadvezetés előnyére írható viszont – ellentétben az amerikaiakkal –, hogy a harcselekmények után nagyon gyorsan „nyílt sisakkal” mertek a területen járőrözni, és felvették a kapcsolatot a lakossággal. Az ő hadseregük jellegéhez békeműveletekben hozzátartozik a lövedékálló mellény és a sisak kerülése a mielőbbi bizalom kiépítése céljából;

3. A sokrétű feladatok, a hagyományos értelemben vett békefenntartás a hadművelleti területen, a harcselekmények, valamint a humanitárius segítségnyújtás²⁰ időben egymástól nem szétválaszthatóan kerültek végrehajtásra.

4. A terrorizmus elleni műveletek és az aszimmetrikus hadviselés elleni küzdelem azt mutatja, hogy az ellenség általában sem saját országgal, sem saját kormánnyal nem rendelkezik. Nincs szervezett (reguláris alakulatokból álló) katonai ereje, nem visel egyenruhát, egyetlen kormánynak sem felel a tetteiért, és nem tart be egyetlen nemzetközi szerződést sem (nemzetközi jog, hágai és genfi egyezmények a hadviselésről stb.).

A háborúk összesített adatai alapján három fő következtetést vonhatunk le:

1. A háborúk katonai végállapotát (Military Endstate) közel 100 napos művelettel be tudják fejezni a reguláris erők, bár a felvonuláshoz, átcsoportosításhoz hónapokra van szükségük. A politikai végállapot (Political Endstate) csak hosszú évek eredményeként érhető el a nemzetközi szervezetekkel és a nem állami szervezetekkel együttműködve.

2. Az amerikai bevetések aránya mutatja, hogy az európai – „Vénuszról érkező” – országoknak növelniük kell telepíthető haderejük nagyságát, illetve a béketeremtő, békekikényszerítő és harci műveletekre való alkalmasságukat, ha nem akarnak elmaradni a „Marsról érkező” amerikaiaktól.

3. A vallási, etnikai, gazdasági vagy politikai nézeteltérésekből származó államon belüli és államok közötti konfliktusok száma növekedhet. A konfliktusok megoldását elsősorban az ENSZ és a regionális szervezetek látják el, de katonai téren a NATO és Oroszország részvétele a békeműveletekben fokozódni fog.

AZ ISZLÁM ÁLLAM HIBRID HADVISELÉSE ELLENI KÜZDELEM LEHETSÉGES STRATÉGIÁJA

Hadtudományi indikátorok

A felmerülő hadtudományi problémákra szeretném a figyelmet ráirányítani. Mivel a hadtudomány elsődlegesen a fegyverzet, a szervezet és az eljárási módok kérdéseinek megválaszolásával foglalkozik, ezért ezekre a területekre helyezném a hangsúlyt. Vizsgálati módszerként az *indikátorokat*, a *lehetséges válaszokat* és a *következmények* megfogalmazását választanám. Az Iszlám Állam (IÁ) hibrid vagy aszimmetrikus hadviselésével²¹ szemben – mely mindenre kiterjed – egy széles, összetett megközelítési stratégia felvázolása szükséges. A gazdasági, politikai, diplomáciai, pénzügyi, informatikai irányvonalak felvázolását

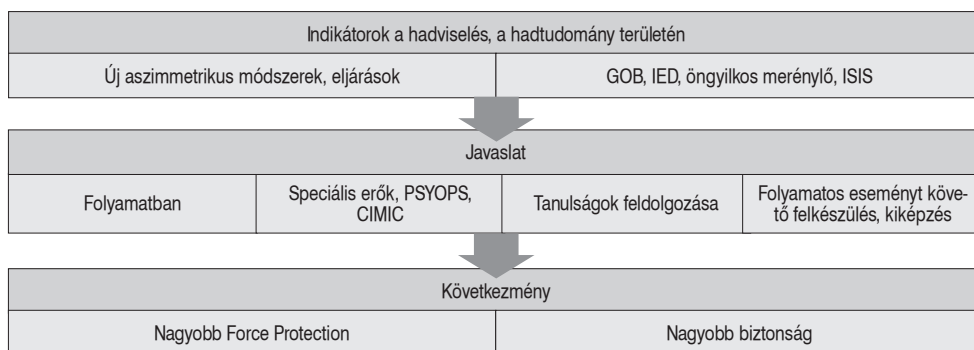
²⁰ 2003. március 28-án Umm-Kaszr kikötőbe 300 tonnás segélyszállítmány futott be a Sir Galahad hajó fedélzetén.

²¹ Resperger István – Kis Álmos Péter – Somkuti Bálint: i. m. 25.

jelen írás nem tudja felvállalni, de a katonai (hadtudományi) terület kibontását az alábbi területekre összpontosítom.

Az *első kérdéskör* a hadtudomány témakörében az új módszerek megjelenése, azaz maga az aszimmetrikus hadviselés a maga indikátoraival. Ezek például: az aszimmetria kérdése, az öngyilkos merénylők, a házi készítésű robbanóeszközök, a gyermekkatonák, a női öngyilkos merénylők, belső támadások és az IÁ eljárási módszerei.

Válaszként azt fogalmazhatjuk meg, hogy a tapasztalatok feldolgozása után csapataink felkészítése következtében csak kisebb hátrányban vagyunk a harcászati szintű események, módszerek tekintetében, de a stratégiai szinten folyó küzdelemben nagyobb hiányosságokra figyelhetünk fel. Ezek között említeném meg a kulturális, a történelmi és a vallási szintre is kiterjedő összetett küzdelemben elkövetett tervezési, felkészítési és végrehajtási problémákat. Míg speciális erőink, a CIMIC (Civil-Military Co-operation – civil-katonai együttműködés), valamint a pszichológiai és az információs műveletek területén rengeteg törekvés tapasztalható, saját erőink védelmében még vannak hiányosságok.

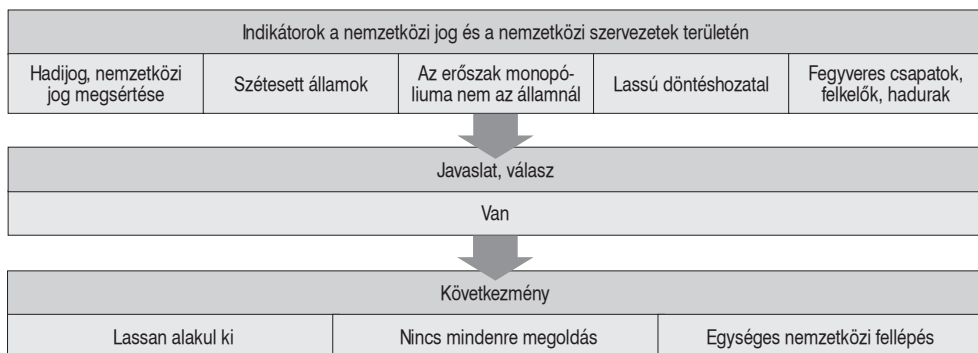

2. ábra Indikátorok a hadviselés, a hadtudomány területén

Forrás: Resperger István: *Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése. Hadtudomány, 2016. Elektronikus lapszám, 38. http://real.mtak.hu/34737/1/4_RESPERGER20istvan_u.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 07. 28.) Rövidítések magyarázata: GOB: Green on Blue – (zöld a kéken) a szövetséges részéről elkövetett támadás saját erőink ellen, belső támadás vagy „Janus-arcú támadás” a szerző javaslata. IED – Improvised Explosive Device (improvizált robbanóeszköz), ISIS – Islamic State in Iraq and Syria (Iszlám Állam Irakban és Szíriában), PSYOPS – Psychological Operations (pszichológiai hadviselés), CIMIC – Civil-Military Co-operation (civil-katonai együttműködés), Force Protection – saját csapatok védelme.*

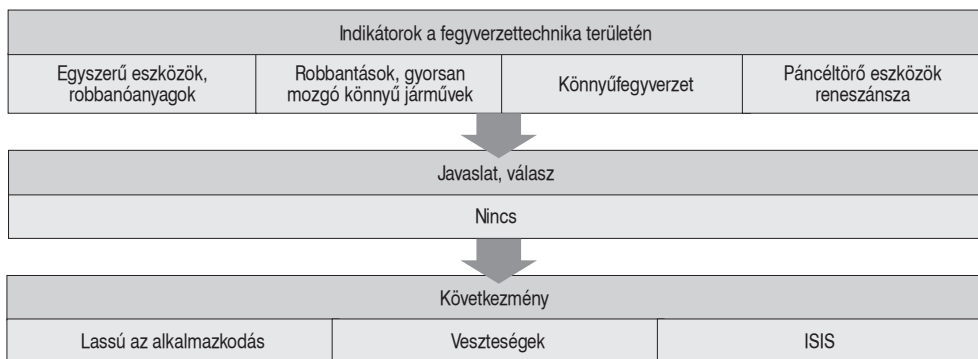
A második kérdéskört a nemzetközi környezet, a nemzetközi szervezetek és az erőszak kérdése köré csoportosítom. A jelenkori konfliktusok legfőbb jellemzőjévé vált az államiság hiánya, az állam felelősséget büntető és felelősségre vonó képessége a fegyveres konfliktusokban. Emiatt a fegyveres küzdelem jellege, módszerei és az *erőszak szintje* is jelentősen megnövekedett. Azaz nincs biztonság a katonák, a polgári lakosság – és főként nem a nők –, de a nemzetközi szervezetek, az újságírók, a média munkatársai, továbbá a nem állami szervezetek munkatársai számára sem.²² A szakértők többsége az erőszak monopóliumának idegen kézbe jutását jelöli meg a probléma gyökerének, mert az erőszak a szakadárrok, a gerillák, a hadurak kezébe került, akik élnek vele végtelen és mértéktelen brutalitással.

²² Besenyő János – Prantner Zoltán – Speidl Bianka – Vogel Dávid: *Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0 – Történet, ideológia, propaganda.* Budapest, Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Kossuth Kiadó, 2016, 66.

3. ábra *Indikátorok a nemzetközi jog és a nemzetközi szervezetek területén*

Forrás: Resperger István: *Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése.*

A fegyverzettechnika területén indikátorokként jelennek meg az egyszerű eszközök: tömeges robbantásokhoz szükséges robbanóanyagok, gyorsan mozgó, könnyű járművek, a könnyűfegyverzet és a páncéltörő eszközök. Javaslat erre a területre válaszként még nincsen, nagyon lassú az alkalmazkodás, nagyon magas a veszteségek aránya, illetve következményként kell megjelölnünk az IÁ terrorszervezet megjelenését, tevékenységét és módszereit.²³

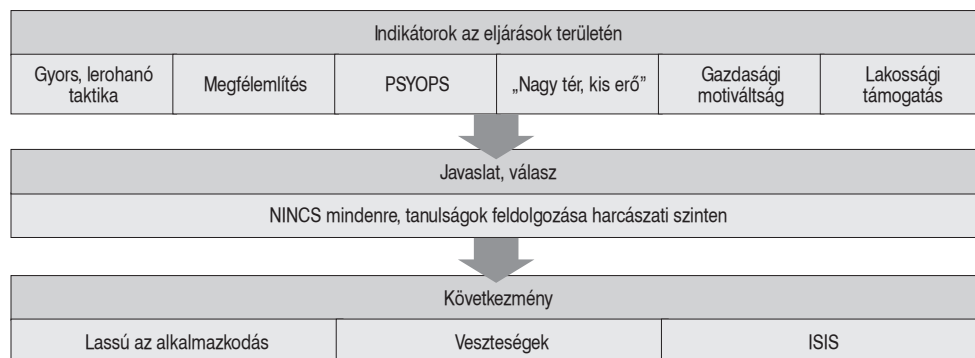
4. ábra *Indikátorok a fegyverzettechnika területén*

Forrás: Resperger István: *Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése.*

A hadtudomány talán korunkban leggyorsabban változó területe a módszerek és az eljárások alkalmazásának, főként a változatos alkalmazásának a kérdése. Mindenképpen a súlypontját adja a hadtudományon belül az aszimmetria fogalmi értelmezésének, hiszen „a módszer maga a szervezet”, direkt és indirekt hatások, akár katonai, gazdasági, kiber-, pszichológiai, pénzügyi vagy egyéb manőverről legyen szó, ez adja az aszimmetria velejét. A rommeli gyors lerohanó taktika, a megfélemlítés, a gazdasági érdek érvényesítése különböző módszerek által, a meglevő vagy kivívandó lakossági támogatás kérdése adja az

²³ Lásd még: Islamic State Weapons In Iraq And Syria. 7–12. http://conflictarm.com/wp-content/uploads/2014/09/Dispatch_IS_Iraq_Syria_Weapons.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 09. 09.)

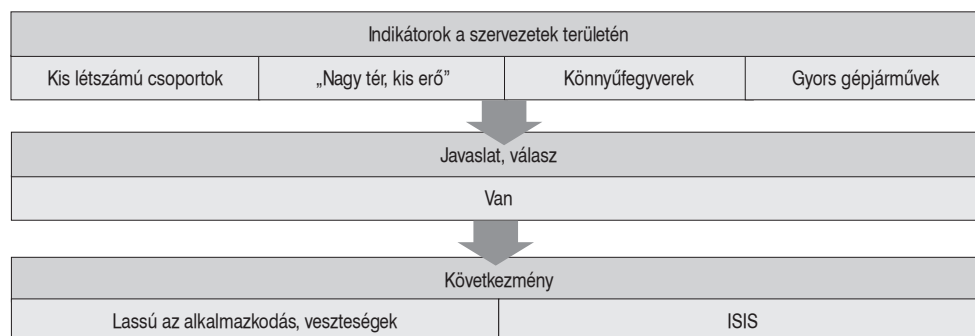
indikátorokat a vizsgálatunkban. A válasz mindenesetre az, hogy a tanulások feldolgozása csak a kiképzés végrehajtása után lehetséges, de itt időbeni lépéshátrányt fogalmazhatunk meg a nyugati hadikultúrák számára.

5. ábra Indikátorok az eljárások területén

Forrás: Resperger István: *Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése*

Az eljárásokkal szoros összefüggésben kell megvizsgálunk a tudománynak a szervezetre vonatkozó változásait. A kis létszámú korcsoportok, a könnyűfegyverzetű gyors gépjárművek általi gyors helyzetek és a taktikai változtatások a tömeges könnyűfegyver-kezelés nagy terének a szemléletét jelentik. Akármilyen indikátorokat választunk, van megoldás, hiszen a nyugati hadtudomány ennek következményeként bár lassabb alkalmazkodást, veszteségeket kénytelen elviselni, folyamatosan alkalmazkodik a hadszíntéren bekövetkező gerilla ellenálló felkelők vagy terrorista módszerek követéséhez.

6. ábra Indikátorok a szervezetek területén

Forrás: Resperger István: *Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése*

Nagyon fontos kérdés lehet a háború kérdéseinek a megvizsgálásánál az erély, az erőszak, a mérhetetlen erőszak vagy – ahogy Clausewitz fogalmaz – „a végletekre törő erőszak” elemzése a konfliktusokban, a jelenkori konfliktusokban. Legtöbbször nemcsak katonai, politikai vagy felső stratégiai összefüggések kerülnek a kérdésekben összeütközésbe, hanem a vallás mint a jelen levő társadalmi tér, világvallás, kultúra, szocializációs háttér is jelen van.

Pontosan az IÁ szervezete mutatja meg, hogy az a rendkívül döbbenetes erőszak, amelyet visszariadnak a nyugati hatalmak, milyen gyors sikereket tesz lehetővé, de nyilvánvalóan csak ebben a társadalmi, vallási közegben.

Összefoglalás a hadviselési módokról

Hagyományos hadviselés

A hagyományos műveletek szereplői az állam és államok, melyek viszonylagos erő- és eszköz-egyensúlyban vannak, stratégiai cél az ellenfél védtelenné tétele, akaratunk rákényszerítése, az ellenséges katonai erők megsemmisítése, területének elfoglalása, az ellenséges nép akaratának a megtörése. Fő módszer a katonai módszerek alkalmazása, a stratégiai dimenziók közül a fő elem a katonai erő és annak alkalmazása. Fő jellegzetesség a megsemmisítés. Az ilyen jellegű konfliktusok halott-sebesült aránya 1:3. A fő vezető szereplő a műveletek kezdetétől a befejezésig az állam. Ilyen háborúk például az iraki–iráni háború, az Amerikai Egyesült Államok vezette koalíció Irak ellen.

Aszimmetrikus hadviselés

Az aszimmetrikus műveletek szereplői az állam és államok, melyek nem állami szereplők ellen tevékenykednek. Az ilyen műveletekben általában nagy és döntő az erő- és eszközarány. Stratégiai cél az ellenség kifárasztása, akaratunk rákényszerítése, az ellenség akaratának a megtörése, kivézetése. Fő módszer a gerilla/felkelő/terrorista módszerek alkalmazása. Fő jellegzetesség a kifárasztás. A stratégiai dimenziók közül az idő a fő elem. Az ilyen jellegű konfliktusok halott-sebesült aránya 1:6–14. A fő vezető szereplők a műveletek kezdetétől a befejezésig a fegyveres erők, a fegyveres csoportok. Ilyen az Amerikai Egyesült Államok vezette koalíció tevékenysége az al-Kaida terrorszervezet ellen.

Hibrid hadviselés

A hibrid műveletek szereplői az állam vagy államok és irreguláris szervezetei az állam vagy államok ellen. A döntő erő- és eszközfölényben levő fél alkalmazza. Stratégiai cél az ellenséges állam és fegyveres erők működésképtelenné, védtelenné tétele, akaratunk rákényszerítése; az állam/nép akaratának a megtörése, az ellenséges állam, illetve katonai erők működésképtelenné tétele, területének elfoglalása, elcsatolása. Fő módszer a reguláris/irreguláris katonai erők és gerilla, terrorista szervezetek, diplomáciai képviselők, gazdasági módszerek felváltva történő alkalmazása. Fő jellegzetesség a kifárasztás és a működésképtelenné tétel. A stratégiai dimenziók közül a fő elem a katonai erő és az információ. Az ilyen jellegű konfliktusok halott-sebesült aránya 1:2,5–6. A fő vezető szereplő a műveletek kezdetétől a befejezésig az állam. Ilyen háború például Oroszország háborúja Ukrajna ellen.

A három hadviselési módot összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a hagyományos hadviselés katonai végállapotának hármas szabálya a hibrid műveletekre megfordult. Az elsődleges siker a régi háborúban a „megsemmisíteni-elfoglalni-megtörni” helyébe az aszimmetrikus műveletekben a „kifárasztani-megtörni-kivézetni”, a hibrid műveleteknél a „megtörni-működésképtelenné tenni-elfoglalni” elvek és szabályok léptek.

A hadviselési módok összehasonlítása

	Hagyományos hadviselés	Aszimmetrikus hadviselés	Hibrid hadviselés
Hadviselés módja	Reguláris erők összecsapása	Reguláris – irreguláris erők reguláris – reguláris erők összecsapása	Reguláris és irreguláris erők a reguláris és/vagy irreguláris erők ellen
Szereplők	Állam(ok) – állam(ok) (USA-koalíció – Irak)	Állam(ok) – nem állami szereplő állam(ok) – állam(ok), (USA – GBR – al-Kaida)	Állam(ok), nem állami szereplő(k) – állam(ok) (Oroszország és szeparatisták – Ukrajna)
Alkalmazó fél	Hasonló méretű haderők	Egyik fél méretében, mennyiségében, módszereiben eltér, általában a gyengébb fél alkalmazza	Általában a túlerőben lévő fél alkalmazza
Stratégiai végállapot	Az ellenfél védtelenné tétele, akaratunk rákényszerítése	Az ellenség kifárasztása, akaratunk rákényszerítése	Az ellenséges állam és fegyveres erők működésképtelenné, védtelenné tétele, akaratunk rákényszerítése
Katonai végállapot (győzelem)	1. Az ellenséges katonai erők megsemmisítése 2. A terület elfoglalása 3. A nép akaratának a megtörése	1. Kifárasztás 2. Az ellenség akaratának a megtörése 3. Kivéreztetés	1. Az állam/nép akaratának a megtörése 2. Az ellenséges állam/katonai erők működésképtelenné tétele 3. Terület elfoglalása, elcsatolása
Módszer	Direkt akciók, indirekt akciók, INFOOPs, PSYOPs Katonai módszerek	Indirekt akciók, „ezer tűszúrás”, lesállítások, rajtaütések, robbantások, terrorista akciók Gerilla/felkelő/terrorista módszerek	Direkt akciók, indirekt akciók, diplomáciai akciók, gazdasági akciók, médiaműveletek, INFOOPs, PSYOPs Reguláris/irreguláris katonai/gerilla/terrorista/diplomáciai/gazdasági módszerek
Katonai és polgári módszerek aránya	10:1	3:2	1:4
Fő hadviselési módszer	Megsemmisítés	Kifárasztás	Kifárasztás, működésképtelenné tétel
Módszer jellege	Egymást követő akciók	Fokozatosan emelkedő intenzitás és erőszak	Rugalmasan, felváltva alakított intenzitás és erőszak
Veszteségek aránya halott/sebesült	1:3	1:6–14	1:2,5–6
Fő stratégiai dimenzió	Reguláris katonai erő, tér, idő, információ	Idő, információ, katonai erő, média	Reguláris és irreguláris katonai erő, információ, diplomácia, gazdaság, média
A clausewitz „három” fő vezetője a konfliktusban	Állam Hadsereg Nép	Hadsereg Nép	Állam Nép Hadsereg

Szerkesztette a szerző

FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM

- After Action Report Final Draft, Operation Iraqi Freedom Third Infantry Division (Mechanized) „Rock of the Marne”, 2003. 05. 12.
- Armstrong, Karen: *Mohamed (az iszlám nyugati szemmel)*. Európa, Budapest, 1998.
- Ágh Attila: *Konfliktusok, háborúk*. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1989, 304.
- Barrett, Richard: *The Islamic State*. <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>
- Béres János: *Napjaink muszlim terrorizmusának gyökerei és visszaszorításának lehetőségei*. PhD-értekezés, Budapest, 2008.
- Besenyő János: *Hagyomány vagy újkori találmány? A gyerekkatonaság. Afrika ma, tradíció, átalakulás, fejlődés*. IDRResearch Kft. – Publikon Kiadó, Pécs, 2009.
- Besenyő János – Prantner Zoltán – Speidl Bianka – Vogel Dávid: *Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0 – Történet, ideológia, propaganda*. Budapest, Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Kossuth Kiadó, 2016. ISBN: 978-963-09-8441-6
- Bhardwaj, Maya: *Development of Conflict in Arab Spring Libya and Syria: From Revolution to Civil War*. <https://pages.wustl.edu/wuir/development-conflict-arab-spring-libya-and-syria-revolution-civil-war>
- Brisard, Jean-Charles – Martinez, Damien: *Islamic State: The Economy-Based Terrorist Funding*. <https://risk.thomsonreuters.com/sites/default/files/GRC01815.pdf>
- Burger, Kim – Cook, Nick – Koch, Andrew – Shirak, Michael: *What Went Right?* Jane's Defence Weekly, 2003. 04. 30.
- Clausewitz, Carl von: *A háborúról*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2014.
- Coperdy, George: *A Pivotal War*. Defense and Foreign Affairs Strategic Policy, Alexandria VA, 2003.
- Country Reports on Terrorism 2011. U.S. Department of State. Published July 31, 2012. <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2011/195553.htm#ig>
- Country Reports on Terrorism. United States Department of State, Office of the Coordinator for Counterterrorism, April 2006, <http://www.state.gov/documents/organization/65462.pdf>
- Creveld, Martin van: *The Art of War: War and Military Thought*. Cassell, London, 2000. ISBN 0-304-35264-0 (New York: Collins/Smithsonian, 2005).
- Creveld, Martin van: *The Changing Face of War: lessons of combat, from the Marne to Iraq*. Presidio Press, New York, 2006.
- Dasse, Christopher: *Kleine Kriege – Große Wirkung. Wie unkonventionelle Kriegführung die internationale Politik verändert*. Nomos, Baden-Baden, 1999.
- Elliot, Michael: *Lessons from the Rubble*. Time, September 1, 2003.
- FM 90-10 Military Operation on Urban Terrain. Washington, 1990. 240.
- Gourley, Scott R. – Ridd, Grayden: *Tactical lessons for urban operations*. Jane's Intelligence Review, 2003 July, 38–41.
- Hammond, Ralf: *Operation Iraqi Freedom Task Force 2-7 Infantry (Mechanized)*. Doctrine and Collective Training Division Combined Arms and Tactics Directorate/Infantry School.
- Hasim, Ahmed S.: *From Al Kaida affiliate to the rise of the Islamic Caliphate: The evolution of the Islamic State of Iraq and Syria (ISIS)*. RSIS Nanyang Technological University, 2015. https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2014/12/PR141212_The_Evolution_of_ISIS.pdf
- Haskologlu, İsa – Eker, A. Alparslan – Adana, Şaban: *A Perspective of Applications of Unmanned Systems in Asymmetric Warfare*. <http://www.ijiet.org/papers/356-K3004.pdf>

- Herrman, Rainer: *Az Iszlám Állam. A világi állam kudarca az arab világban*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2015.
- Holsti, Kalevi: *Peace and War Armed conflicts and international order (1648–1989)*. Cambridge University Press, 1991.
- Islamic State Weapons In Iraq And Syria. 7–12. http://conflictarm.com/wp-content/uploads/2014/09/Dispatch_IS_Iraq_Syria_Weapons.pdf
- Joint Tactics, Techniques, and Procedures For Antiterrorism Joint Pub 3-07.2 17. Washington, 1998.
- Kőszegvári Tibor: *A nemzetközi terrorizmus elleni harc katonai feladatai*. Hadtudomány, 2002. március, 3–14.
- Kőszegvári Tibor – Resperger István: *A terrorizmus elleni küzdelem katonai tapasztalatai*. ZMNE Egyetemi jegyzet, Budapest, 2006.
- Krech, Hans: *Der Afghanistan-Konflikt (2002–2004). Fallstudie eines asymmetrischen Konflikts*. Ein Handbuch. Bewaffnete Konflikte nach dem Ende des Ost-West-Konfliktes. Bd. 15, Verlag Dr. Köster, Berlin, 2004.
- Küveli, Ismail (Hrsg.): *Europas „Neue Kriege“: Legitimierung von Staat und Krieg*. Hinrichs, Norbert, Moers, 2007.
- Measuring Stability and Security in Iraq June 2008. Report to Congress In accordance with the Department of Defense Appropriations Act 2008 (Section 9010, Public Law 109-289) Section 2 – Iraqi Security Forces Training and Performance. http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2008/iraq-security-stability_jun2008-02.htm
- Military Balance 2013, 2015. The Institute for Strategic Studies London.
- Mordica, George J.: *Phase Four Operations in Iraq and the RPG-7*. Fort Leavenworth KS, Center for Army Lessons Learned, 2003.
- Moseley, T. Michael: *Operation Iraqi Freedom*. By The Numbers Assessment and Analysis Division USCENAF.
- Münkler, Herfried: *Der Wandel des Krieges. Von der Symmetrie zur Asymmetrie*. Velbrück, Weilerswist, 2006.
- Münkler, Herfried: *Die neuen Kriege*. Rowohlt, 2004.
- Napoleoni, Loretta: *Az iszlamista Főnix*. HVG-könyvek, Budapest, 2015.
- Németh György (szerk.): *Államéletrajzok*. Osiris Kiadó, Budapest, 1998.
- Netanjahu, Benjamin: *Harc a terrorizmus ellen*. Alexandra Kiadó, Budapest, 1995.
- Operations in Iraq. First Reflections Published by the Ministry of Defence UK JULY 2003.
- Operation Iraqi Freedom Quick Facts. www.iwar.org.uk/news-archive/iraq/quick-facts.htm
- Resperger István: *A terrorizmus elleni küzdelem katonai tapasztalatai*. ZMNE egyetemi jegyzet, Budapest, 2006.
- Resperger István: *Az iszlám világ és hatása a biztonságra*. ZMNE egyetemi jegyzet, Budapest, 2000.
- Resperger István: *A XXI. század fegyveres konfliktusainak hatása a hadtudományra*. Resperger István – Kis Álmos Péter – Somkuti Bálint: Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013.
- Resperger István: *Stratégiaiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése*. Hadtudomány, 2016. Elektronikus lapszám. http://real.mtak.hu/34737/1/4_RESPERGER20istvan_u.pdf
- Resperger István – Kis Álmos Péter – Somkuti Bálint: *Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013.
- Ridd, Grayden: *Protecting Supply Lines*. Jane’s Intelligence Review, 2003. 06.

- Scröfl, Josef – Pankratz, Thomas (Hrsg.): *Asymmetrische Kriegsführung – ein neues Phänomen der Internationalen Politik?* Baden-Baden, Nomos Verlagsgesellschaft, 2004.
- Terrill, W. Andrew: *Special Report: The Islamic State*. <http://www.clarionproject.org/>
- Tilghman, Andrew: *The myth of AQI*. Washington Monthly, October 2007. <http://www.washington-monthly.com/features/2007/0710.tilghman.html>
- Townsend, Mark: *Death rate of UK soldiers in Afghanistan 'four times higher' than US*. <http://www.guardian.co.uk/uk/2010/jun/20/death-rate-uk-soldiers-afghanistan-higher-us>
- Winter, Charlie: *The Virtual 'Caliphate': Understanding Islamic State's Propaganda Strategy*. <http://www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/the-virtual-caliphate-understanding-islamic-states-propaganda-strategy.pdf>
- Winter, Charlie: *Women of the Islamic State. A manifesto on women by the Al-Khansaa Brigade*. <https://www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/women-of-the-islamic-state3.pdf>

INTERNETES FORRÁSOK

- <http://antiwar.com/casualties>
- <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-11107739>
- <http://www.c3i.osd.mil/ncw/>
- <http://www.cnn.com/us/fatalities>
- http://www.dadalos-d.org/frieden/grundkurs_2/krieg.htm
- <http://www.dodccop.org/NCW/new.html>
- <http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21604230-extreme-islamist-group-seeks-create-cal>,
- <http://www.globalsecurity.org>
- <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2010/aug/10/afghanistan-civilian-casualties-statistics>
- <http://icasualties.org/Iraq/index.aspx>
- <http://www.iraqbodycount.org/>
- <http://www.islamworld.net/>
- http://www.longwarjournal.org/archives/2012/08/green-on-blue_attack.php
- <http://mno.hu/kulfold/nem-ker-az-iszlambol-a-britek-tobbsege-1280069>
- <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8005198.stm>
- <http://www.nytimes.com/2014/09/16/world/europe/turkey-is-a-steady-source-of-isis-recruits.html>>
- <http://www.state.gov/documents/organization/65462.pdf>,
- <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2011/195553.htm#ig>.
- <http://www.terror.gen.tr/english/organisations/html>
- <http://www.terror.gen.tr/english/organisations/html>
- <http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736%2811%2961023-4/fulltext>
- http://www.unaids.org/en/KnowledgeCentre/HIVData/GlobalReport/2008/2008_Global_report.asp
- http://www.unaids.org/en/KnowledgeCentre/HIVData/GlobalReport/2008/2008_Global_report.asp
- <http://www.usatoday.com> (2009. 02. 21-i helyzet)
- http://www.usatoday.com/news/world/iraq/2003-04-20-cover-usa_x.htm
- <http://usliberals.about.com/od/homelandsecurity1/a/IraqNumbers.htm>

<http://www.washingtonmonthly.com/features/2007/0710.tilghman.html>

<http://www.washingtonpost.com/national/fallen>

<http://www.washingtonpost.com/usfatalities>

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/graphic/2008/03/25/GR2008032500711.html>